

Program

Social ekonomi

i Västra Götaland

2012-2015

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
2. INRIKTNING OCH GENOMFÖRANDE	4
2.1 Prioriterade insatsområden	4
2.1.1 Social innovation och socialt entreprenörskap	5
2.1.2 Opinionsarbete, kunskapsspridning och kompetensutveckling.....	5
2.1.3 Sociala ekonomins förutsättningar	6
2.1.4 Forskning och utveckling	7
2.1.5 Nätverk och samverkan	7
2.1.6 Nationellt och internationellt	8
3. ANALYS OCH UTVÄRDERING	9

1. Inledning

Den sociala ekonomin utgörs av verksamheter som primärt har samhällliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Verksamheten bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ och stiftelser och har allmännyttan eller medlemsnytta som främsta drivkraft.

Den sociala ekonomin bidrar till samhällets utveckling på en rad sätt. Den ger förutsättningar för och skolning i demokratiskt beslutsfattande. Den främjar demokratiska värderingar och stärker därmed det sociala kapitalet lokalt och regionalt. Dess verksamhet bidrar till kvalitet i det regionala utvecklingsarbetet. Den bidrar till privata initiativ och entreprenörskap och uppmärksammar, engagerar och stärker grupper som inte sällan står i utkanten av samhället. I Sverige har olika typer av föreningar, folkrörelser, frivilligorganisationer, lokala grupper etc., sedan länge spelat en viktig roll för att skapa sammanhållning och identitet lokalt och regionalt. Något som i sin tur bidrar till ökad hälsa och välbefinnande.

Sociala ekonomin och dess aktörer ska tydliggöras i regionens strategiska utvecklingsarbete och i genomförandet av Vision Västra Götaland, regionala tillväxtprogram, partnerskap etc. Västra Götalandsregionens organiserade arbete med social ekonomi har pågått sedan år 2001. Efter en omfattande process, i nära samverkan med den sociala ekonomins företrädare antog regionutvecklingsnämnden ett program för social ekonomi år 2005. Programmet har reviderats 2007 och 2011. På uppdrag av Västra Götalandsregionen genomförde Kontigo AB en utvärdering av programmet våren 2010.

Vision Västra Götaland – Det goda livet

Vision Västra Götaland är plattformen för arbetet att stärka Västra Götaland som en attraktiv region att bo och verka i. Det goda livet förutsätter en hållbar utveckling där dess tre dimensioner - den ekonomiska, sociala och ekologiska - är sinsemellan beroende och förstärker varandra.

Hållbar utveckling förutsätter en fungerande ekonomi, en livskraftig och hälsosam miljö och inte minst delaktighet och individuell och social utveckling. Det förutsätter långsiktighet och hänsyn till kommande generationer. En hållbar utveckling förutsätter att vi tillsammans tar ett ansvar för miljön, för den ekonomiska utveckling och för den sociala utvecklingen.

Programmet för social ekonomi i Västra Götaland är en del av genomförandet av visionen. Visionens fem fokusområden; om ett livskraftigt och hållbart näringsliv, om att vara ledande i kompetens och kunskapsutveckling, om hög standard på infrastruktur och kommunikationer, om att vara en ledande kulturregion och om att ha invånare med en god hälsa har alla en koppling till den sociala ekonomin. Visionens fyra generella perspektiv: ett gemensamt Västra Götaland, jämställdhet, integration och internationalisering ska betonas i genomförandet av programmet.

Tillväxtprogram

Syftet med regionala tillväxtprogram är att från regionala förutsättningar nå bättre samordning och samverkan mellan aktörer som arbetar med frågor som påverkar näringslivets långsiktiga utveckling. Målet är robusta och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner. Tillväxtprogrammet för Västra Götaland består dels av en regionövergripande del och dels av fyra delregionala program för Fyrbodalen, Sjuhäradsregionen, Göteborg och Skaraborg. Målet för det övergripande regionala tillväxtprogrammet är en attraktiv, väl sammanhållen och internationellt konkurrenskraftig region. Målet ska nås genom insatser som stimulerar nyskapande, tar till vara mänskliga resurser och utvecklar infrastrukturen. Arbetet med att främja den sociala ekonomin är en del av arbetet med tillväxtprogrammen i regionen.

2. Inriktning och genomförande

Regionala utvecklingsnämnden med dess sekretariat ansvarar för programmet och dess genomförande. Programmets åtgärder och aktiviteter preciseras i samråd med Sociala ekonomins regionala råd. Detta program omfattar tiden 2012-2015. Genomförandet har en direkt koppling till Vision Västra Götaland och till de prioriteringar som regionen gör i finansiering av tillväxtprogram och olika strukturfondsinsatser.

Strategin för programmet utgår från behovet av en utvecklad samverkan och samordning för att få full utvecklingskraft inom området med en stor mängd aktörer med begränsade resurser. Kunskapsutvecklingen ska stärkas och nätverksbyggande och erfarenhetsutbyte intensifieras. Vidare behövs särskilda insatser inom ett antal områden för att stärka utvecklingsmöjligheterna för aktörerna inom den sociala ekonomin. Föreslagna insatser, prioriteringar och ställningstaganden skall genomsyras av ungdoms-, jämställdhets-, integrations-, tillgänglighets-, mänskliga rättighets- och hållbarhetsperspektiven.

Övergripande mål

Att främja den sociala ekonomin och dess aktörer samt stärka den sociala ekonomins roll för tillväxt och utveckling i Västra Götaland.

Målgrupp

1. Organisationer inom den sociala ekonomin (föreningar, kooperativ, nätverk, sociala företag, stiftelser)
2. Offentlig förvaltning och stödstruktur för den sociala ekonomin (t ex företagsrådgivare)

Indirekt målgrupp är:

Organisationer som arbetar nära den sociala ekonomin så som akademien, turismnäring, företag i glesbygd och verksamheter inom offentlig sektor.

Gränsöverskridande

I genomförandet av programmet behöver insatserna och arbetssättet vara gränsöverskridande där man ser till ämnet och till en större helhet istället för till uppdelade strukturer. Det gäller så väl i samarbeten mellan sociala ekonomins organisationer som mellan enheter på regionen, kommunalförbund och kommuner. En hållbar utveckling berör alla sektorer (frivilligsektorn, näringsliv, akademien och offentlig sektor) och i samverkan dem emellan uppkommer innovativa idéer och satsningar. Det är bra att, i möjlig mån, använda sig av kommunikationsverktyg som främjar dialog så som sociala medier, speciellt utifrån det arbete som genomförs av och med ungdomar.

Västra Götalandsregionen ska, i aktiviteter och verksamheter, öka samverkan med andra offentliga aktörer och i största möjliga mån verka för att gemensamt helhetsgrepp kring viktiga utvecklingsfrågor för social ekonomi.

2.1 Prioriterade insatsområden

För att främja den sociala ekonomin och tydliggöra dess betydelse för utveckling i Västra Götaland kommer insatser ske inom sex områden.

1. Social innovation och socialt entreprenörskap
2. Opinionsarbete, kunskapsspridning och kompetensutveckling
3. Sociala ekonomins förutsättningar
4. Forskning och utveckling
5. Nätverk och samverkan
6. Nationellt och internationellt arbete

Alla satsningar syftar till att katalysera aktiviteter och accelerera utvecklingsprocesser. Samtidigt ska programmet komplettera, förstärka och samverka med nationella satsningar som regeringens strategiska initiativ inom social ekonomi.

2.1.1 Social innovation och socialt entreprenörskap

Mål

Programmet för Social ekonomi ska möjliggöra till föreningsutveckling och till att nya företag, metoder, tjänster, produkter och processer utvecklas.

Genom att:

- Stödja projekt, aktiviteter, system och processer som främjar social innovation.
- Utveckla nya inriktningar, aktivitets- och resultatmål inom Socialt entreprenörskap.

Social innovation

EU-kommissionen har i EU2020/innovationsstrategin tagit upp social innovation (innovativa idéer och metoder för att lösa samhällsproblem) som en viktig faktor för samhällsutveckling. Social innovation föreslås också vara ett centralt tema i framtida program inom Europeiska socialfonden.

Samhällsentreprenörskap och innovationer (sociala innovationer såväl som tjänsteinnovationer) står även högt på den nationella agendan.

Arbetet med att främja ett bra klimat för social innovation ska ingå i programmet. Vi ska arbeta med finansieringsmodeller och kunskapshöjande insatser. Vi ska ta ett helhetsgrepp kring social innovation och utveckla en plan för hur vi ska arbeta, inom befintliga och nya strukturer, med att främja och gynna fler sociala innovationer. Satsningar på social innovation kan till exempel ske inom områden som hållbar stadsutveckling, lokalt utvecklingsarbete, företags sociala ansvar och socialt företagande. Andra viktiga områden är mänskliga rättigheter, mångfald, en åldrande befolkning, tillgänglighet och hälsa. Målgruppen för social innovation rör både företag och föreningsliv. Regionen ska även verka för ökad kunskap, förståelse och nätverk mellan investerare, affärsänglar och samhällsentreprenörer. I ett detta arbete kan vi till exempel medverka i SOCAP Europe och liknande internationella verksamheter.

Socialt entreprenörskap

Ett delprogram för att bidra till innovativ utveckling inom socialt entreprenörskap har pågått i form av en pilot under perioden 2009-2012, där projektmedel har delats ut i samband med projektcalls, med syfte att ge möjlighet till mindre projekt och föreningar att driva utvecklingsarbete. Regionen har kopplat en följeforskare till programmet och ska under nuvarande programperiod vidareutveckla arbetet med socialt entreprenörskap utifrån erfarenheter från följeforskning och från sociala ekonomins råd. Potentiell utveckling finns till riktade ingångar/områden i calls där föreningarna till exempel kan söka för innovationsutveckling, metodutveckling eller föreningsutveckling. Vidare kan man använda sig av två olika nivåer, en grundnivå och en mer avancerad nivå. Kreativitetsworkshop inför projektansökningar kan vara ett sätt att få fler projekt med en högre innovativ projekttid. De delregionala nätverken ska ha chans till att bidra till utformningen av kommande satsningar inom socialt entreprenörskap. Med fördel kan också de framtida satsningarna ske i samverkan med kommuner och kommunalförbund. Aktivitets- och resultatmål för satsningar inom socialt entreprenörskap ska tas fram.

2.1.2 Opinionsarbete, kunskapsspridning och kompetensutveckling

Mål

Programmet för Social ekonomi ska bidra till:

- en ökad kunskap och förståelse för social ekonomi och dess betydelse och roll för samhällsutveckling.
- kompetensutveckling och erfarenhetsutbyten hos sociala ekonomins aktörer.

Genom att:

Genomföra nätverksträffar, konferenser, seminarier, mässor, utbildningar och studiebesök som ökar kunskapen och kompetens om och inom den sociala ekonomin.

Omvärldsbevakning

Västra Götalandsregionen ska utveckla omvärldsbevakningen inom området social ekonomi och social innovation. En utökad omvärldskunskap handlar om att bevaka vad som sker inom den sociala ekonomin, offentlig sektor och akademien. Att vara uppdaterad på lokala och regionala verksamheter samt på nationella och internationella initiativ. Inte minst inom EU-kommissionen och satsningarna

inom EU2020. Flera internationella aktörer arbetar aktivt med kunskapsspridning och lobbying inom området social ekonomi, vilka är bra källor för information.

Kompetensutveckling

Programmet ska verka för tvärssektoriella arbetsformer där externa aktörer bidrar till och finner verktyg och former för samverkan och kompetenshöjning. Att sprida kunskap om den sociala ekonomins omfattning, dess möjligheter och villkor är en viktig del i att stärka den sociala ekonomins roll och ställning. Att utbilda nyckelpersoner är en betydelsefull del i detta. Lokala och regionala politiker samt andra centrala aktörerna i tillväxtarbetet skall erbjudas utbildning. Västra Götalandsregionen ska främja fler utbyten och studiebesök mellan sociala ekonomins organisationer samt främja utbyten och relationer mellan ledare inom social ekonomi. De delregionala nätverken är viktiga aktörer i genomförandet av utbildningar, praktikdagar och studiebesök.

Regionen ska medverka i eller anordna konferenser och seminarier, på regionala och lokal nivå, riktade mot den sociala ekonomin. Programmet ska verka för att den sociala dimensionen av hållbar utveckling tas i beaktande i genomförande av regionala konferenser. Programmets aktiviteter ska en lokal förankring och i största möjliga mån genomföras i samverkan med lokala föreningar och kooperativ. Folkrörelseforum eller liknande mässarrangemang är ett sätt att bidra till att synliggöra folkrörelsernas, volontärskapets, socialt företagandes och föreningslivets betydelse i Västra Götaland. Regionen ska också samverka med kommunalförbundens utbildnings- och kompetensutvecklingsarbete för kommunerna. Programmet ska verka för att utveckla samarbetet mellan den sociala ekonomin och beslutsfattare inom de tre samhällssektorerna och akademien.

2.1.3 Sociala ekonomins förutsättningar

Mål

Programmet för Social ekonomi ska bidra till att öka förutsättningarna för sociala ekonomins organisationer att medverka till en hållbar samhällsutveckling.

Genom att:

Stödja aktiviteter och projekt som bidrar till nya tillvägagångssätt, metoder och mätinstrument inom området social ekonomi.

Marknaderna utvecklas i snabb takt vilket medför att förutsättningarna för företag och föreningar ändras kontinuerligt. Det är viktigt att i ett regionalt arbete såväl omvärldsbevaka som initiera satsningar som ökar förutsättningarna för sociala ekonomins organisationer att verka på marknaden. Idag startar många nya organisationer under helt andra samhälliga förutsättningar än vad som tidigare har varit; verksamheter drivs som fristående nätverk, möten sker online och man möts med ämnesfrågor som gemensam närmare snarare än vilken organisationsform man tillhör. Vi ska vara föregångare i detta och se till nya tillvägagångssätt, arbetsmetoder och krav.

Att utveckla statistik och mätmetoder är viktigt för att få fram instrument för att bredda kunskapen och öka legitimiteten för verksamheterna inom social ekonomi. Förbättrad officiell statistik hjälper till att öka den sociala ekonomins synlighet bland allmänhet, i näringsliv och hos beslutsfattare i offentlig sektor. Avsaknaden av bra officiell statistik gör att t.ex. forsknings- och utvecklingsarbetet hämmas. I andra storstadsområden pågår liknande mobiliseringsarbeten kring social ekonomi. Insatser kring kunskap, forskning och statistik ska samordnas mellan regionerna.

Det är givet att lagar och regelverk som skrivits för traditionella vinstdrivande företag inte alltid är helt funktionella för organisationer där samhällshänsyn står i centrum. Det kan handla om hantering av moms, former och villkor för lönebidrag, arbets- och andra rättsliga frågor. Sociala ekonomins organisationer möter också ofta regelverk och system för projektmedel som är av så pass komplex karaktär att mindre organisationer inte kan hantera dem. Frågor som rör upphandling arbetas aktivt med såväl regionalt som nationellt. Inom Västra Götalandsregionen pågår arbetet med upphandlingen inom flera områden t ex innovationsupphandling, kommersiell service på landsbygden, småföretagares förutsättningar och hållbar upphandling. Programmet ska verka sociala dimensionen av hållbar utveckling ska få en tydligare roll i t ex offentliga styrsystem, budgetprocesser, upphandlingar mm. Regionen ska även delta i (ta del av) de arbets- och referensgrupper som pågår nationellt och regionalt i övriga delar i landet.

2.1.4 Forskning och utveckling

Mål

Programmet för Sociala ekonomi ska bidra till ökad legitimitet (större förståelse, bättre beslutsunderlag och ökad kunskap) för social ekonomi.

Genom att:

Stödja insatser inom forskning, konkreta studier och utvecklingsprojekt inom området social ekonomi.

Planering, genomförande och uppföljning av aktiviteter som sker inom programmet kan med fördel ske i nära samspel med lokala och regionala aktörer inom den sociala ekonomin, folkhögskolor och studieförbund men också med universitet och högskolor som är viktiga resurser även när det gäller forskning och utvärdering. Begreppet social ekonomi anses av många som ottydligt och därmed svårt att beskriva och hantera i olika beslutssituationer. Begrepp som social ekonomi, socialt kapital, social innovation, rättighetsbaserat arbetssätt och samhällsentreprenörskap och kunskaperna kring dess betydelse för utveckling och tillväxt ska lyftas fram genom konkreta studier och utvecklingsprojekt i samverkan mellan t ex kommuner och akademien. I forskningsprojekt ska samarbeten ske nationellt och internationellt. Regionens högskolor och universitet driver utbildningar med inriktning på t ex socialt entreprenörskap och har riktlinjer/måldokument om arbete med t ex social innovation. Många forskningsområden som återfinns inom akademien i regionen som är intressanta för programmet. Exempel på framstående forskningsområden i Sverige är bland annat Malmö högskola (inkl Öresundsuniversiteten) med inriktning på samhällsentreprenörskap och Ersta Sköndal med inriktning på ideell sektor. Att använda sig av följeforskning på projekt och verksamheter som sker inom programmet är ett alternativ/komplement till utvärderingar. Följeforskning breddar förståelsen och ger input under pågående programtid. Regionens ska underlätta för samverkan, kontakter och nätverk mellan sociala ekonomin och akademien.

2.1.5 Nätverk och samverkan

Mål

Programmet för Social ekonomi ska genom regional samverkan och partnerskap identifiera fokusområden, insatser och aktiviteter och på så sätt bidra till en gemensam utveckling av sociala ekonomin.

Genom att:

- Arbeta aktivt med Sociala ekonomins råd i genomförandet av programmet samt för idéutveckling inför nya satsningar och behov.
- Stärka de delregionala nätverken för Social ekonomi.
- Verka för att sociala ekonomins aktörer ska finnas representerade i partnerskap och utvecklingsgrupper.

Sociala ekonomins råd

Sociala ekonomins råd verkar för samverkan mellan social ekonomi och regionen. I rådet finns representanter från den sociala ekonomin och förtroendevalda från regionen. Sociala ekonomins råd är centralt för att utveckla samverkansformer och fungerar som ett forum för dialog mellan den sociala ekonomin och politiska företrädare. Rådets syfte är också att vara rådgivande inför de satsningar som görs inom programmet. Rådets formation, syfte och mål kan utvecklas efter behov och förutsättningar. Vid ämnesspecifika diskussioner ska rådet även bjuda in fler representanter utifrån behov så som företrädare från fler förvaltningar, kommunalförbund, föreningar, företag och akademien.

Delregionala nätverk

I Västra Götaland finns fyra nätverk för den sociala ekonomin; Föreningen Göteborgs Sociala Ekonomi, Social Ekonomi i Sjuhärad, Sociala Ekonomins nätverk i Skaraborg samt Social Ekonomi Fyrbodal.

De delregionala nätverken har en viktig roll i att samla sektorns aktörer. Nätverken kan framöver fungera som en katalysator för regionala utvecklingsfrågor inom den sociala ekonomin genom att identifiera utvecklingsbehov och initiera projekt som bygger på de behov och utmaningar som man ser. Nätverken kan initiera träffar mellan det offentliga, näringsliv och sociala ekonomin. Regionens har

ett ansvar i att stärka samarbetet med nätverken genom att bland annat hitta en struktur för att stödja utvecklingen i nätverken.

Inom den sociala ekonomin finns flera större aktörer med verksamheter som rör ett stort antal föreningar så som idrottsrörelsen, kyrkan, länsbygderåd m.fl. Regionen och delregionerna har ett ansvar att utveckla samarbeten med dessa aktörer för gemensamma insatser inom social ekonomi.

Informella och tillfälliga nätverk tar en allt tydligare plats i samhällets utveckling och regionen ska verka för att stödja nya grupperingar inom social ekonomi. Regionen ska bredda sina egna nätverk och arbeta för att utöka kontakter med nya aktörer inom social ekonomi.

Partnerskap, samverkan i utvecklingsgrupper, landsbygdsprogram

Den sociala ekonomin ska finnas representerade i partnerskap, styr- och arbetsgrupper till utvecklingsprogram, landsbygdsprogram, tillväxtprogram, EU-program m.fl.

2.1.6 Nationellt och internationellt

Mål

Programmet för Social ekonomi ska bidra till:

- att aktualisera, initiera samt medverka till den nationella och internationella utvecklingen inom social ekonomi och social innovation.
- att öka den nationella och internationella kunskapen hos sociala ekonomins aktörer.

Genom att:

- Ta initiativ till ett nationellt nätverk för regioner och städers arbete med social ekonomi.
- Främja nationella och internationella erfarenhetsutbyten bland aktörer inom social ekonomi.
- Västra Götalandsregionen deltar i REVES.

Västra Götalandsregionen ska aktivt delta, driva och på olika sätt bidra till nationell utveckling inom social ekonomi och social innovation. Det är viktigt att regionen samarbetar med aktuella nationella aktörer inom området och att regionen strategiskt så väl som praktiskt samverkar med andra regioner i Sverige. Här är viktigt att etablera ett bra samarbete med kommunalförbunden i omvärldsbevakning och opinionsbildning inom frågor som rör social ekonomi på lokal, regional, nationell och internationell nivå.

Västra Götalandsregionen har i handlingsplanen för internationellt arbete slagit fast att "Regionen skall stödja internationell samverkan mellan folkrörelser och enskilda organisationer". Våra verksamma organisationer inom social ekonomi behöver stöd för möjligheterna att skapa nätverk och utbyten internationellt.

REVES

Regionen är medlemmar i det europeiska nätverket REVES (European network of Cities & Regions for the Social Economy). Nätverket arbetar för ökade samarbeten på lokal och regional nivå samt för att påverka och förbättra förutsättningar för social ekonomi på europeisk nivå (Europeiska kommissionen, Europaparlamentet, European Economic and Social Committee m.fl.). Nätverket är också projektägare för större europeiska projekt och samordnar projekt mellan medlemmarna. Som styrelseledamot i REVES har regionen en direkt möjlighet att delta i beslut inom nätverket som bidrar till europeiska utvecklingen inom social ekonomi. Nätverket är ett viktigt instrument för internationella utbyten och nätverk inom social ekonomi. Göteborg stad och Coompanion är också medlemmar i REVES.

Regionen ska kontinuerligt se över vilka internationella nätverk som är av vikt att delta i för främja erfarenhetsutbyten inom social ekonomi.

3. Analys och utvärdering

Våren 2012 beslutade regionstyrelsen om att regionen ska, tillsammans med sociala ekonomin, ta fram en regional överenskommelse mellan sociala ekonomin och Västra Götalandsregionen. Frågan ställdes till regionstyrelsen från de delregionala nätverken för social ekonomi och ärendet bereddes av Sociala ekonomins råd. Regionens arbete (så väl internt som externt) med en regional överenskommelse blir viktigt för programmet, lika så är den process och dialog som en regional överenskommelse medför betydande för genomförandet av programmet.

Uppföljning och utvärdering

En årlig genomgång av programmets aktiviteter och genomförande rapporteras till Sociala ekonomins råd samt berörda nämnder och kommittéer. Uppföljning kommer att genomföras av samtliga projekt som finansieras inom programmet. I uppföljningarna ingår redovisning av resultat av projektens indikatorer, måluppfyllelse och genomförda aktiviteter. En plan för hur uppföljning ska genomföras ska ingå i projektansökan.

En oberoende utvärdering av programmet ska genomföras inför nästa programperiod. Centrala aspekter i utvärderingen blir programmets relevans, effekter, måluppfyllelse och samhällsnytta.